

בס"ד. מוצש"ק פ' בא, יו"ד שבט, ה'תשל"ז*

באתי לגני אחותי כלה¹, ומביא ע"ז כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל היאצ"ט וההילולא במאמרו הידוע ליו"ד שבט תש"י, דאיתא במדרש רבה² לגן אין כתיב כאן אלא לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי [היינו עיקר דירתו] בתחילה, [דבעת בריה"ע] עיקר שכינה בתחתונים הי', וע"י הענינים בלתי רצויים שהיו לאח"ז נסתלקה השכינה מארץ לרקיע עד שנסתלקה לרקיע השביעי. ואח"כ עמדו שבעה צדיקים והורידו את השכינה למטה, החל מאברהם אבינו שהוריד את השכינה מרקיע ז' לו' עד כי משה שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁴, הורידה למטה בארץ. וזהו כללות ענין עבודת הצדיקים, ועמך כולם צדיקים⁵, להמשיך השכינה למטה, כמ"ש⁶ צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עלי', דעבודת צדיקים היא וישכנו — להשכין, לעד — השכינה, בחינת שוכן עד מרום וקדוש, עלי' — למטה בארץ. והמשכת השכינה למטה שע"י משה היתה במעשה המשכן⁷, דענינו הוא מ"ש⁷ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, שבו וע"י הי' המשכת השכינה⁸. והנה התחלת המשכן הי' בהקרישים¹², שעשו אותם מעצי

(א) וידוע דבמדרש ואגדה רוב סודות התורה גנוזין בהם, וכן מדות טובות, כדאיתא באגה"ק³ בנוגע לאגדות שבס' עין יעקב, ועד"ז הוא בשאר המדרשים.

(ב) התחלת ההמשכה היתה בעת מ"ת, אבל בעיקר ובגילוי הי' זה בעשיית המשכן. (ג) ובענין המשכן הוראה נצחית. דהנה כל מעשי ידי משה הם נצחיים⁸, ומשו"ז גם המשכן שעשה משה הוא נצחי, דמזה מובן ש[נוסף ע"ז שכל התורה — שכוללת גם סיפור מעשה ידי משה — היא נצחית⁹ הנה] ענין המשכן עצמו הוראה נצחית בכל זמן ובכל מקום לכאו"א מישראל, — עליהם נאמר¹⁰ זכרו תורת משה עבדי, ותורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב¹¹.

(* יצא לאור בשעתו, "ט"ו שבט ה'תשל"ז".

"המאמר נאמר ב' פעמים — בהתוודויות דיום ש"ק יו"ד שבט, ובמוצש"ק — עם שינויים והוספות. כיסוד מדפיסים המאמר שנאמר בפרסום יתור — בהתוודות דמוצש"ק, וההוספות דיום ש"ק באים בהערות. המ"מ — הן לפנים המאמר והן להוספות שבהערות — באים בשולי הגליון".
מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק השביעי מהמשך באתי לגני הישי"ת (סה"מ הישי"ת ע' 120 ואילך).

(1) שה"ש ה, א.

(2) שה"ש במקומו.

(3) סכ"ג.

(4) ויק"ר פכ"ט, יא.

(5) ישעי' ס, כא.

(6) תהלים לז, כט.

(7) תרומה כה, ח.

(8) סוטה ט, א.

(9) תניא רפי"ז.

(10) מלאכי ג, כב.

(11) ברכה לג, ד.

(12) ראה פי' הראב"ע תרומה כו, טו.

שיטים, וכמ"ש¹³ ועשית את הקרשים למשכן עצי שיטים עומדים. והענין בזה הוא [כמו שמבאר בהמאמר שם¹⁴ ע"פ הגמרא¹⁵ והמדרש¹⁶] דשיטים הוא מלשון שטות, והוא השטות דלעו"ז, כמארוז"ל¹⁷ אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, והעבודה היא להפוך ע"י אתכפיא ואתהפכא את השטות דלעו"ז לשטות דקדושה [כמאמר¹⁸ אהני לי שטותי לסבא]. וזהו מה שהקרשים היו מעצי שיטים, שע"י עבודת האדם עושים מהשטות דלעו"ז (שיטים) קרשים למשכן. וזהו ג"כ השם קרשים, דקרש הוא אותיות שקר, אלא שבצירוף אחר, והיינו שענינם הוא שמשקר העולם עושים קרש למשכן, ועי"ז מקימים (שטעלט מען אויף) את המשכן.

(ב) וממשיך בהמאמר שם²³ דהנה בהקדמת הזהר בענין האותיות דאעלו קמי קוב"ה למבר'י בהו עלמא כו' איתא דאות ק' ר' אתוון דאתחזיאו על סטרא בישא אינון, ובגין לאתקיימא נטלי אות ש' בגווייהו כו', דהאות ש' את קשוט איהו (כמ"ש לעיל בזהר שם). והטעם שהיו צריכים לאות של אמת הוא משום דשקר אין לו רגלים כו'. והעבודה היא לעשות משקר זה (דאות ק' ור')

(ד) דבזה בא לבאר איך שפרטי האותיות דקרש שייכים הם לתוכן התיבה כולה (שענינה שמשקר העולם עושים קרש). דהנה ידועה תורת הבעש"ט¹⁹ דהשמות שנקראים בהם בלה"ק הוא חיותם וקיומם של הנבראים, וכמו שישנו החיות דכללות התיבה (השם) כן כל אות ואות שמהתיבה היא המשכת חיות וכח מיוחד פרטי, ותמונתם בכתב היא מורה על ציור ההמשכה כמבואר בשעהיוה"א²⁰ וגם חיות זו (הפרטית) שייכת היא להחיות שבהתיבה כולה. ואע"פ שהחיות שבהתיבה כולה הוא אור העולה על כולנה, וכוללת ושקולה כנגד כל מיני הכחות והחיות פרטיות של האותיות²¹, והיינו שהיא שלא בערך למעלה מהחיות שבהאותיות [ועד"ז בתיבת קרש, שלכאורה אין לתוכנה שייכות להאותיות שלה], מ"מ הנה מבואר בכ"מ²² שגם אור זה (העולה על כולנה) שייך לפרטי האותיות. דזהו ג"כ דיוק הלשון דאור העולה על כולנה, שאף שהוא אור שלא בערך האור שבפרטי האותיות מ"מ הוא עולה ע"י כולנה, פרטי האותיות. ומזה מובן גם בנוגע להשם קרש, שגם פרטי אותיותיו שייכים הם לתוכן ענינו, שמשקר עושים קרש.

(13) תרומה שם.

(14) ס"ג.

(15) סנהדרין ק', א.

(16) ספרי ר"פ בלק. במדב"ר פ"כ, כב. תנחומא בלק טז.

(17) סוטה ג, א.

(18) כתובות יז, א.

(19) תניא שעהיוה"א בתחלתו. וראה או"ת להה"מ ס"פ בראשית. ובכ"מ.

(20) ספ"א ופי"ב.

(21) שם פי"ב.

(22) ראה ד"ה שיר המעלות תרס"ד (סה"מ תרס"ד ע' קנג [בהוצאת תשנ"ד — ע' כז]).

(23) בד"ה היושבת בגנים ס"ו.

קרשים למשכן, והוא ע"י הלעו"ז דאותיות אלו. דאת זה לעו"ז עשה האלקים²⁴, ובדוגמא לאות רי"ש (אות דשיקרא) בלעו"ז, הנה ישנה אות דלי"ת בקדושה. דאע"פ דד' ור' הם שוים בפירושה, דד' הוא מלשון דלות ועניות וכן אות רי"ש הוא מלשון עניות ודלות, מ"מ ה"ה מובדלים ומחולקים בעניניהם ועד שהחילוק ביניהם הוא חילוק עיקרי. וכמובן ממה דאיתא במדרש²⁵ בהזהירות שצ"ל שלא להחליף ד' בר' ור' בד', ובאותיות אלו הוא החילוק שבין הוי' אחד להענין דאל אחר [ובשני הכתובים הד' ור' הם באות רבת], וכאשר יחליף רי"ש במקום הדלי"ת ודלי"ת במקום הרי"ש הרי זה מחריב עולמות. שמה מובן שהחילוק שביניהם הוא מן הקצה אל הקצה. והחילוק שביניהם בצירום הוא [כמו שמבאר בסעיף השביעי] שבאות ד' יש יו"ד זעירא [בחינת נקודה] מאחוריו, משא"כ באות ר', וע"י יו"ד זה הנה במקום רי"ש, שהו"ע העניות והדלות דלעו"ז, נעשה אות ד' דקדושה (ע"כ מתוכן ס"ז שם). ואע"פ שגם דלי"ת הוא מלשון דלות ועניות (כנ"ל), אי"ז כלל ענין העניות דרי"ש דלעו"ז, כי ענין הדלות דקדושה מורה על ענין הביטול דקדושה, וכמ"ש ונפשי כעפר לכל תהי', כי עני ואביון אני גו'²⁶, שזהו ענין הדלות מצד הביטול שבקדושה [וכמבואר בארוכה בסעיף הקודם²⁷ האופנים ומדריגות דביטול, עד להביטול דאזעירת גרמה²⁸ וסיהרא לית לה מגרמה כלום²⁹ — דביטול זה דלית לה מגרמה כלום הוא ביטול בתכלית ובשלימות, יותר גם מהביטול דאזעירת גרמה. דבאזעירת גרמה הרי עדיין ישנה מציאות, אלא שהמציאות היא בבחינת זעיר, משא"כ בלית לה מגרמה כלום, שאין לה מציאות כלל (גם לא באופן דזעיר) והוא בתכלית הביטול] משא"כ העניות והדלות שבלעו"ז שענינה הוא כמ"ש³⁰ ולרש אין כל. וממשיך לבאר בהמאמר³¹ ענין היו"ד שמאחורי הדלי"ת (שע"י מחולק מהרי"ש דלעו"ז, שאין בה יו"ד) דאם שהוא אות זעירא מכל האותיות הנה הוא ראש לכל האותיות, דכל אות הרי תחלתו אות יו"ד והוא מה [דאיתא בגמרא מנחות³²] שביו"ד נברא העוה"ב [ומזה נמשך אח"כ בספירת היסוד (כפי שיתבאר לקמן)] דעל זה אומר³³ כי כל בשמים ובארץ ותרגם דאחיד בשמיא ובארעא, שהיא ספירת היסוד שבחינת המלכות מקבלת ממנה כו' (ע"כ מהמאמר שם).

(ה) וכל השביעין חביבין⁴, כנ"ל.

-
- (24) קהלת ז, יד.
 (25) ויק"ר פי"ט, ב.
 (26) תהלים פו, א.
 (27) ס"ו. וראה ג"כ ד"ה באתי לגני תשל"ו (לקמן ע' תפו ואילך. סה"מ תשל"ו ע' 101 ואילך).
 (28) זהר ח"א כ, א. ח"ג קצא, א.
 (29) זה"א רמט, ב.
 (30) שמואל-ב יב, ג.
 (31) בס"ז.
 (32) כט, ב.
 (33) דברי הימים-א כט, יא. וראה זהר ח"א לא, סע"א. ח"ג רנז, סע"א. זהר חדש קג, ב. לקו"ת עקב ז, ב. ובכ"מ.

(ג) וביאור ענין שייכות ב' הענינים דביו"ד נברא העוה"ב עם כי כל בשמים ובארץ שמקשרם בהמאמר, אף דלכאורה הם ב' ענינים נפרדיים, יובן על פי מה שמבאר כ"ק אדמו"ר הזקן בתורה אור³⁶ פ"י הכתוב³⁷ המגביהי לשבת גו', דהיו"ד דאחר הה"א (דהמגביהי) הוא יתיר אלא דר"ל דעלי' זו דמלכות דאצילות הנקראת ה' שיהי' עולה כו' הוא ע"י היו"ד והוא היו"ד שבתוך הה"א, כי מלכות דאצילות הוא בחינת דל"ת דלית לה מגרמה כלום ובהמשכת המצוה נעשה בתוכה יו"ד ונעשית עי"ז בחינת ה' וע"י היו"ד שבתוכה היא עולה למעלה כו'. אמנם מקודם ש(ע"י המשכת היו"ד בהד') נעשה ה', ישנו יו"ד שהוא חלק דהד', וזהו ענין המתבאר כאן³⁸. [וע"פ ביאור זה מובן שענין היו"ד דיסוד, כי כל בשמים ובארץ, אינו ענין המבואר ברוב המקומות דקאי על יחוד שמשא וסיהרא, יסוד ומלכות, כי יחוד זה (יחוד שמשא וסיהרא) הוא כשספירת המלכות היא בבחינת ה"א, ויתבאר להלן בסעיף ח', והמבואר כאן הוא כמו שהיו"ד זעירא (דיסוד) היא חלק מאות דל"ת³⁹]. וביאור הענין (דהיו"ד הנמשכת בדל"ת) הוא כמו שמבואר בתו"א⁴⁰ [ובזה מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן והצ"צ הקשר שבין ביו"ד נברא העוה"ב עם היו"ד דיסוד] מיוסד על מאמר הזהר⁴⁰ עה"כ⁴¹ יהי שם ה' מבורך, שלהיות הגילוי (מבורך) בבחינת מלכות הנקרא שם הוא ע"י יהי. ד"ה קאי על חו"ב, והם נמשכים ביו"ד (דיסוד ז"א), והיינו דיהי הוא חו"ב ביסוד. ועיקר ההמשכה (ביסוד ז"א) היא מיסוד אבא דוקא⁴², דיסו"א [דבאבא קאי מ"ש

(ו) וכמובן גם ממ"ש באוה"ת לכ"ק אדמו"ר הצ"צ ד"ה שתי ידות לקרש³⁴, כי ביו"ד נברא העוה"ב קאי על חכמה, שממנה נמשך עוה"ב, ספירת הבינה, ויו"ד דכי כל בשמים ובארץ קאי על ספירת היסוד [ומוסיף באוה"ת³⁵ שזהו יו"ד זעירא, משא"כ יו"ד דחכמה היא יו"ד סתם].

(ז) ועי"ז נעשה ג"כ המשפילי לראות בשמים ובארץ.

(ח) ו(היינו ד) המשכת היו"ד היא באופן שהיו"ד היא מאחורי הדל"ת. דאין היו"ד נמשך בפנימיות (בבחינת פנים בפנים), שזהו כשהיו"ד שבהדל"ת היא מלפניו שאז היו"ד הוא קו בפ"ע ונעשה מדל"ת ה"א [שזהו ענין המבואר להלן בהמאמר³⁸], אבל כאן ההמשכה היא באופן שהיו"ד הוא חלק באחורי הדל"ת (שההמשכה היא בבחינת אחוריים בלבד).

(ט) כדאיתא בכהאריזו⁴² דיסו"א ארוך ומסתיים ביסוד ז"א משא"כ יסוד אימא

(34) תרומה ע' א' תקיד.

(35) שם.

(36) מ, א.

(37) תהלים קיג, ה.

(38) ס"ח.

(39) תו"א שם.

(40) ח"א רלב, ב.

(41) תהלים שם, ב.

(42) ע"ח שער הכללים פ"י. שכ"ט פ"ח. ובכ"מ.

ביו"ד נברא העוה"ב] הוא ממש נמשך ומתלבש ביסוד ז"א (ועי"ז ההמשכה, מבורך, בספירת המלכות). וזהו ביאור ההמשך בהמאמר³¹ שמיד לאחר אמרו דביו"ד נברא העוה"ב ממשך דע"ז אומר כי כל בשמים ובארץ, כי בחינת היו"ד שבה נברא העוה"ב (בחי' יסוד אבא) היא עצמה נמשכת ומתלבשת בספירת היסוד, עד שהוא ממש כי כל בשמים ובארץ דספירת היסוד.

ד) **והנה** טעם ההכרח שתהי' המשכת היו"ד (דספירת היסוד וכו') בהדלי"ת (דספירת המלכות), אע"פ שנת"ל שצריך להיות הביטול בתכלית (אזעירת גרמה, ולית לה מגרמה כלום), הוא כי ענין הביטול (לעצמו, אינו התכלית כי אם) הוא הכנה בשביל הגילויי הבא לאחריו.א. ויובן זה (שתכלית הביטול הוא בשביל

קצר [וזהו"ע יוסף יתום מאמן], דבינה עד הוד אתפשטת. והביאור בזה הוא כמבואר בכ"מ⁴³ שזהו בדוגמת החילוק שבין שמיעה לראי'. דאינה דומה שמיעה לראי'⁴⁴, דשמיעה, בחינת הבנה והשגה, מתפשטת ותופסת רק בדברים רוחניים וזהו מה דיסוד אימא עד הוד אתפשטת. משא"כ ראי' תופסת בדברים גשמיים, ועד"ז (למעלה) יסו"א מתפשט ביסוד ז"א, עד שיסו"א ממש מתלבש ביסוד ז"א. וי"ל דזהו ג"כ⁴⁵ ענין מה שאבא יסוד ברתא⁴⁶, וכידוע⁴⁷ דשרש האותיות הם מהחכמה, ועד"ז למעלה, דספירת המלכות [שזהו"ע אות דלי"ת המבואר בהמאמר] שרשה מבחינת החכמה.

י) והיינו דאי"ז שמצד הביטול דקדושה אין דבר ומציאות כלל, דאדרבא בקדושה הרי ישנו הכל (סי'אז דא' אלק), אלא שענין הביטול הוא כדיוק הלשון (דסיהרא) לית לה מגרמה כלום, שלא נאמר בזה שביטולה הוא דלית לה כלום סתם (בלי תיבת לגרמה), כ"א דלית לה מגרמה כלום מצד עצמה. אבל מצד (וע"י) ביטולה להיו"ד, ספירת היסוד, הנה יש לה הכל. וזהו ג"כ ביאור המשך המאמר, שלאחר שביאר⁴⁸ שבקדושה הוא ביטול, הנה מסביר³¹ שאין זה שאין לו דבר, כ"א אדרבא, עי"ז יש לו הכל (שבהדלי"ת דמלכות יש היו"ד דספירת היסוד). וכמו שממשך בהמאמר (שם) בביאור מאמר רב מתיבתא⁴⁹ דמאן דאיהו זעיר איהו רב ומאן דאיהו רב איהו זעיר, שמצד הביטול דקדושה (איהו זעיר) ישנו גילוי והשפעה יותר מהריבוי (איהו רב) שבלעו"ז. וכן הוא גם בעבודה, כידוע שאין הכוונה בענין הביטול בחינת אסקופה הנדרסת ח"ו, דאדרבא, עבודת ה' צ"ל בהרחבה וכמ"ש⁵⁰ ואתהלכה ברחבה, שבהנהגה בעניני קדושה, בלימוד התורה

(43) וכ"ה בתו"א שם.

(44) מכילתא יתרו י"ט, ט.

(45) ראה תו"א שם.

(46) זח"ג רנו, סע"ב (ברע"מ). רנח, א (ברע"מ). ובכ"מ.

(47) ראה תניא אנה"ק ס"ה. ובכ"מ.

(48) בס"ו.

(49) זהר ח"א קכב, ב. ח"ג קסא, א.

(50) תהלים קיט, מה.

הגילוי) בהקדים מה שמבאר כ"ק אדמו"ר הזקן בתניא פמ"ט שהביטול שצ"ל אצל כ"א מישראל הוא כמים הפנים לפנים⁵¹. כמו שהקב"ה כביכול הניח וסילק לצד אחד דרך משל את אורו הגדול הבלתי תכלית כו' והניח כל צבא מעלה הקדושים והשרה שכינתו עלינו כו' ובנו בחרת מכל עם ולשון כו' וקרבתנו וכו' כאשר ישם כו' אזי ממילא כמים הפנים לפנים תתלהט נפשו כו' להניח ולעזוב כל אשר לו כו"י. וכיון שהביטול הוא כמים הפנים לפנים, מובן דכשם שאצל האדם הנה לאחר שהתבוננות הנ"ל פעלה הביטול דלהניח ולעזוב כל אשר לו, תכלית הביטול הוא לעשות לו ית' דירה בתחתונים, ע"י התורה ומצוות⁵², הנה עד"ז הוא ג"כ למעלה (שזה מעורר עבודת האדם בדוגמא לזה), מה שבתחלת סדר ההשתלשלות הניח וסילק את אורו הגדול לצד אחד הוא בשביל הגילוי שלאח"כ. ובלשון הע"ח (בתחלת⁵²) דטרם שנאצלו הנאצלים כו' הי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות ולא הי' מקום לעמידת העולמות כו' ואח"כ צמצם עצמו וכו' והמשיך קו ישר ודק וכו', הנה גם צמצום זה תכליתו [אינו בשביל הצמצום כ"א בשביל] המשכת הקו

וקיום המצוות וכו' צ"ל הגבהה וכו'. ומה שצ"ל ביטול הוא בתור הקדמה, שע"י ביטול זה דונפשי כעפר לכל תהי' יהי' פתח לבי בתורתך, ע"ד הנ"ל שע"י הביטול יש לו הכל.

(יא) וכיון שנקודת ההמשך (דבאתי לגני) הוא דתכלית הכוונה היא שיהי' דירה לו ית' בתחתונים, דכוונה זו נוגעת לכל סדר ההשתלשלות, מובן שגם זה שתכלית הביטול (דאות ד') הוא בשביל הגילוי (דאות יו"ד) (המתבאר בסעיף זה) ישנו בכללות סדר ההשתלשלות (וכפי שיתבאר לקמן בעולמות, נשמות, תורה וכו').

(יב) וכיון שהביטול בא ע"י ההתבוננות בהצמצום הא' כמים הפנים לפנים מובן שהוא בתכלית השלימות. דהנה צמצום זה שהקב"ה כביכול הניח אורו הגדול לצד אחד, הוא בבחינת סילוק לגמרי. דזהו ההפרש בין צמצום הראשון לשאר הצמצומים, דצמצום הראשון הוא סילוק אור הראשון לגמרי, משא"כ שאר הצמצומים הם מיעוט האור, שבהשתלשלות ממדריגה למדריגה מתמעט האור, נמשכת הארה ע"י פרסא ומסך וכו' [ומה שהצמצום הא' הוא בדרך סילוק הוא מפני שדוקא ע"י צמצום כזה אפשר להיות התהוות מציאות העולמות, וכדאיתא בע"ח⁵² דתחלת הכל הי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות וכו' ולא הי' מקום לעמידת העולמות ואח"כ צמצם א"ע, שהו"ע צמצום הראשון שהוא בבחינת סילוק לגמרי, ולולא שהי' הצמצום באופן כזה (בבחינת סילוק), לא הי' אפשר להיות התהוות מציאות עולמות]. וכיון שהצמצום הי' בדרך סילוק לגמרי [וכדאיתא בתניא (שם) סילק את אורו הגדול] מובן שכמים הפנים לפנים, הנה גם ביטול האדם הבא ע"י התבוננות זו (כנ"ל) הוא ג"כ בתכלית שלימות הביטול, בדוגמת הצמצום דלמעלה.

---

(51) משלי כז, יט.

(52) שער א (דרוש עיגולים ויושר) ענף ב.

(53) ראה תניא שם בסוף הפרק.

שע"י הצמצום. ובלשון תורת הבעש"ט⁵⁴ זהו ענין ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור⁵⁵ (כמבואר שם) כלומר ויאמר הש"י מכח מדת אלקים שהוא מדת גבורה המצמצם האור מחמת זה יהי אור המתקיים שיוכל העולם לסובלו. היינו דכוונת הצמצום אינה בשביל הצמצום עצמו כ"א שע"ז יהי אור המתקבל ומתקיים. וכמו שמבאר בזה הרב המגיד נ"ע בארוכה⁵⁶ דזהו מ"ש ויהי אור [דבשאר הנבראים נאמר ויהי כן, משא"כ כאן שנאמר ויהי אור] וגם ארו"ל⁵⁷ דכל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער, שזהו משום שהאור שנמשך אח"כ בפועל (ע"י הצמצום דויאמר אלקים) אינו בדומה (קומט ער ניט) להאור כמו שהוא בהצמצום, היינו בכונת הצמצום (ווי דער אור שטייט אין צמצום). והיינו דהאור שבהמאמר דויאמר אלקים אינו האור הנמשך אח"כ בפועל, בהקו קצר ודק (בלשון הע"ח הנ"ל) ולכן לא נאמר ויהי כן, כיון שאינו אותו האור שבויאמר אלקים יהי אור] אלא הוא אור אחר (אן אַנדער אור). ולכן נאמר ע"ז ויהי, שהוא לשון צער וצמצום, אמנם ע"ז נעשה אור המתקיים.

(ה) **והנה** מה שנת"ל דכוונת הצמצום הוא בשביל הגילוי הוא בעיקר בצמצום הראשון דוקא. כמבואר בארוכה במאמרי בעל ההילולא דשנת תש"ב⁵⁸, דהנה ידוע דהצמצום הראשון שהי' באוא"ס ב"ה חלוק מהצמצומים דסדר השתלשלות דהצמצומים דסדר ההשתלשלות הוא רק מיעוט אור בלבד והיינו שבההשתלשלות ממדריגה למדריגה מתמעט האור ע"י הצמצום [מסך ופרסא וכיו"ב], משא"כ בצמצום הראשון שהוא סילוק אור הראשון לגמרי, ודוקא בצמצום זה שהוא בדרך סילוק ישנו ענין נפלא שאינו בהצמצומים דסדר השתלשלות. והענין הוא, כמבואר שם ובהמשך תער"ב לכ"ק אדמו"ר נ"ע⁵⁹, דמעלת הצמצום (שבדרך סילוק דוקא) אינה רק בשביל שהי' אצילות האורות, כ"א בעיקר בכדי שיוכל להיות התהוות הכלים. וכמו שתירץ בע"ח⁶⁰ מה שהי' הצמצום בדרך סילוק דוקא ולא הי' ענין הקו דק ע"י מיעוט בלבד, שזהו משום דאם הי' נשאר בתחילה הקו דא"ס [כמו שהוא ע"י צמצום בדרך מיעוט האור בלבד ולא סילוק] לא הי' אפשר להיות התהוות מציאות כלים. וע"י שהי' הצמצום בדרך סילוק האור, הנה לכל לראש נתגלה ענין הגבול, הרשימו [שהוא שרש הכלים] היא בגילוי, וגם אור הקו הנמשך אחר הצמצום ה"ה בא ע"י הפסק הצמצום, ואינו כמו האוא"ס (אפילו האור הגבול) שלפני הצמצום [וכנ"ל בתורת הרב המגיד בהטעם שלא נאמר ויהי כן אלא ויהי אור], וע"ז נעשה התהוות הכלים ומקבלים בתוכם את אור הקו. וע"ז

54) כתר שם טוב לב, ב. וראה לקו"ת מסעי צה, ב.

55) בראשית א, ג.

56) אור תורה ב, ב. וראה ג"כ שם נט, ד.

57) מגילה י, ב. ויק"ר פי"א, ז.

58) סה"מ תש"ב ע' 28 ואילך.

59) ח"א ע' יג.

60) ש"א סוף ענף ג.

נעשה אח"כ עוד ענין נפלאי שהכלים מתתקנים באופן כזה עד שלא רק שמקבלים בקבלה טובה את בחינת אור הגבול שלמעלה ואינם מתבטלים ממציאותם (שג"ז הו"ע של חידוש, כנ"ל) אלא עוד זאת שהם מקבלים גם את בחינת אור הבל"ג⁶¹, ונשארים במציאותם⁶².

(יג) וגודל ההפלאה לגבי שאר הצמצומים היא: דבצמצום בדרך מיעוט האור, הנה לא זו בלבד שהאור הנמשך ע"י הצמצום גם כמו שהוא לפה"צ הוא בערך לכמו שהוא לאחזה"צ, אלא שגם כללות האור שלפה"צ הוא בבחינת שייכות להאור שלאחזה"צ. משא"כ בהמשכה שע"י צמצום הראשון שבדרך סילוק האור — הנה אף שגם אור הגבול (אור הקו) הנמשך לאחזה"צ הוא שלא בערך לכמו שהוא לפה"צ (ראה הערה הבאה), אעפ"כ, הנה לא זו בלבד ש(ע"י שהצמצום הוא בדרך סילוק האור לגמרי) נמשך אור הגבול לאחזה"צ והכלים מקבלים אותו בקבלה טובה, כ"א שנמשך גם כללות האור שלפה"צ והיינו אור הבל"ג (ראה הערה הבאה), והכלים מקבלים אותו כו'⁶¹.

(יד) כי אחר שנתגלה (ע"י הצמצום) בחינת כח הגבול שבא"ס הרי זה מגביל גם את האוא"ס הבל"ג, והיינו שהאור שנתצמצם ונתעלם, שזהו האור הבל"ג ה"ה בא בבחינת גבול ע"י הרשימו (כח הגבול). דלהיות שפעולת הצמצום הוא שיתגלה כח הגבול שבא"ס, לזאת הנה כמו שקודם הצמצום כשהי' התגלות בחינת אוא"ס הבלתי בע"ג הרי הי' התגברות האור הזה הבל"ג על בחינת כח הגבול שלא הי' ניכר כלל, דגם כח הגבול הכלול בעצמותו הוא בלי גבולי ואינו אלא משלימות עצמותו ית' ויתעלה, וכדאיתא בעבוה"ק⁶² דא"ס הוא שלימות מבלי חסרון ח"ו, וא"ת שיש לו כח בבלי גבול ואין לו כח בגבול הרי אתה מחסר שלימותו, אלא כשם שיש לו כח בבלי גבול כך יש לו כח בגבול, הרי שגם ענינו של כח הגבול שלפה"צ הוא בל"ג, כמו"כ הנה לאחר הצמצום שהי' רצונו ית' שיהי' התגלות בחינת כח הגבול, הכח הגבול מגביל גם בחינת האוא"ס הבל"ג, ועי"ז בא אור הבל"ג בבחינת גבול, וכמבואר במאמרי אה"ק דבעל ההילולא⁶³.

אלא שכיון שהאור לאחר הצמצום הוא בהעלם הרי זה בדוגמת היו"ד שבהדלי"ת, שהיא פרט מאחורי הדלי"ת ולא בקו בפ"ע ככה"א.

(טו) ותכלית הכוונה בבריאת העולמות (והצמצום) הוא בשביל ישראל⁶⁴, כידוע שמה שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים הוא בשביל ישראל. וכתורת הרב המגיד⁶⁵ שהצמצום הוא בשביל ישראל, צדיקים, כדמיון אב המצמצם את שכלו בשביל בנו הקטן. ואע"פ שישראל הי"ז בחינת ציור אדם, מ"מ ישנו ג"כ בחינת ישראל כמו שהם למעלה מציור אדם, וכמאמר⁶⁶ ישראל עלו במחשבה,

61 ראה סה"מ קונטרסים ח"א ע' 130. תרפ"ט ע' 252.

62 ח"א רפ"ח.

63 סה"מ קונטרסים ח"א ע' 132. תרפ"ט ע' 254. וראה שם עוד פרטים בהמבואר בפנים.

64 פרש"י ר"פ בראשית.

65 לקו"א בתחלתו. ובכ"מ.

66 ב"ר פ"א, ד.

ו) **והנה** כל הענינים (שלמעלה) דוגמתם גם בעבודת נש"י, וכן הוא במה שנת"ל שע"י הצמצום נמשך הגילוי. והענין הוא, דהנה כללות העבודה מתחלקת בהעבודה שבבחינת פנים והעבודה שבבחינת אחר⁷⁰. והחילוק שביניהם, בכללות, הוא בדוגמת החילוק (כפשוטו) שבין פנים ואחר, שבכללות הוא ענין העורף. דהנה הפנים⁷¹ מה שנקרא כן (בשם פנים), הוא משום דבו נתגלה הפנימיות וכן בו נמצאים החושים בגלוי, חוש הראי' בעינים, חוש השמיעה באזנים, חוש הריח בחוטם, הדיבור בפה. משא"כ באחר, בהעורף, הנה החיות הוא בהעלם. ועד"ז יובן למעלה החילוק שבין האור שלפני הצמצום ולאחר הצמצום, וכמו שנת"ל שהאור הנמשך ע"י הצמצום הוא שלא בערך ואינו בדומה להאור שלפני הצמצום [כי מכיון שהמשכתו הוא ע"י הפסק הצמצום שבבחינת סילוק אור הראשון לגמרי לכן האור הנמשך ע"י הוא בבחינת אור חדש (וכנ"ל מתורת הרב המגיד דויהי אור חדש) ולא ויהי כן (הוא דויאמר אלקים)] עד שהאור שלאחז"צ לגבי לפנה"צ הוא בערך האחר לגבי פנים. ועד"ז העבודה שבבחינת אחר לגבי העבודה שבבחינת פנים שאינם בערך זל"ז. אמנם אעפ"כ, הנה ע"ד שנת"ל בענין הצמצום, שע"י הצמצום נמשך גם לאחר הצמצום האור שלפני הצמצום (ואפילו בחינת אור הבל"ג), עד"ז הוא ג"כ בעבודה שגם באופן העבודה שבבחינת אחר מאיר בחינת הפנים [וכן נמשך באופן כזה בנשמות ותורה (וכפי שיתבאר לקמן)].

ז) **וביאור** הענין הוא, דהעבודה שבבחינת פנים היא (בכללות) העבודה כמו שהיא מצד עולם האצילות, והעבודה שבבחינת אחר היא (בכללות) העבודה שמצד עולמות ב"ע. דהנה עולם האצילות, בכללות הוא כמו שסדר ההשתלשלות והעולמות הם (שטייען) מצד אלקות. דאצילות הוא מלשון אצלו וסמוך, וכדאיתא בפרדס⁷² ונקרא עולם האחדות, דאיהו וחייהו וגרמוהי חד, כדאיתא בהקדמת תקו"ז⁷³. ועולמות ב"ע נקראים עלמא דפרודא, משם יפרד⁷⁴, שזהו היפך מעולם

שהדיוק בזה הוא דעלו בבחינת המחשבה, היינו בבחינה הכי נעלית שבמחשבה, וגם למעלה מבחינת מחשבה גם למעלה ממחשבה הקדומה דא"ק. וכמבואר בהמשך תרס"ו⁷⁵ ותער"ב⁶⁸ דמה שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים הוא בשביל ישראל, דנש"י כלולים גם בהבחי' דנשתוקק ונתאווה הקב"ה כו', וכמאמר⁶⁹ במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים, ועמך כולם צדיקים⁵. ומזה מובן דגם הצמצום הראשון (קודם ציור ומציאות אדם) הוא ג"כ בשביל ישראל.

(67) ע' ש"נא.

(68) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתק.

(69) רות רבה רפ"ב.

(70) ראה בארוכה תו"א פד, ב ואילך.

(71) ראה תו"א כג, ג. שם צג, ב.

(72) שער אבי"ע בתחלתו.

(73) ג, ב.

(74) בראשית ב, י.

האחדות (אצילות). ועד"ז הם ב' אופני העבודה דפנים ואחור, דבאצילות העבודה היא בבחינת פנים (שאלקות הוא בגילוי), ובעולמות ב"ע העבודה היא בבחינת אחור, דהנהגה שבבי"ע הוא בבחינת אחרי הוי' אלקיכם תלכו⁷⁵, ובלשון הידוע⁷⁶ שבבי"ע עולמות הם בפשיטות ואלקות הוא בהתחדשות, שזהו"ע בחינת אחור (שאלקות הוא בבחינת העלם)⁷⁷. וע"ז ההוראה, דהן אמת ש[התורה על הרוב תדבר⁸⁴]העבודה היא בבחינת אחרי הוי' אלקיכם תלכו⁷⁵, בדוגמת העבודה שהי'

טז) ובכללות, בחינת אחור ופנים דקדושה הוא גם החילוק שבין זמן הגלות ללע"ל (ולזמן שביהמ"ק הי' קיים). כמבואר בתו"א ד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק⁷⁹ דבזמן הגלות נאמר⁷⁷ מחה אמחה את זכר עמלק גו', מלחמה לה' בעמלק גו', כי עבודת האדם מצ"ע היא באופן דאחרי הוי' אלקיכם תלכו, בבחינת אחור בלבד. ולכן אפשר להיות אז ההתנגדות דעמלק, וכמו שהי' בפעם הראשונה, בדרך בצאתכם ממצרים, וישראל נמצאו במדבר (שענין המדבר הוא בחינת אחור, כמ"ש⁷⁸ לכתך אחרי במדבר) הנה משו"ז ויזנב כך כל הנחשלים אחריו⁷⁹. וזהו ג"כ בחינת פרעה, דפרעה אותיות הערף⁸⁰, וע"ד שעמלק הוא אותיות מלק, מלשון ומלק את ראשו ממול ערפו⁸¹. וע"י המלחמה בעמלק, שהו"ע העבודה בבחינת אחרי הוי' גו' ולאחר הקדמת קיום מצות מינוי מלך [כידוע⁸² בהג' מצוות שנצטוו ישראל בכניסתם לארץ, שצ"ל הקדמת מינוי מלך למחיית עמלק, ולאח"ז] באים לקיום מצות בנין ביהמ"ק, שאז העבודה היא בבחינת פנים. ועז"נ⁸³ והי' בהניח הוי' אלקיך לך מכל אויביך מסיבי גו', שאז יהי' העבודה דמחה תמחה (האדם עצמו) את זכר עמלק, שבכללות יהי' זה בבנין ביהמ"ק השלישי, אבל עד אז, ובפרט בזמן הגלות העבודה היא בבחינת אחור.

יז) וגם כשמתבונן בפנימיות העולמות ובפנימיות הנשמה (כמבואר בתו"א⁸⁴) מ"מ עבודתו היא בבחינת אחור בלבד. דהעבודה בבחינת אהבה כתענוגים (אמיתית בחינת פנימיות) ענינה קבלת שכר מעין עוה"ב, ועכשיו העבודה היא היום לעשותם⁸⁵ בלבד⁸⁶. ורק בצדיקים, שלבם חלל בקרבם ואצלם הוא הסרת הבגדים הצואים לגמרי, שמואסים מאד בתענוגי עוה"ז, ועבודתם היא בבחינת אהבה כתענוגים⁸⁷ הנה אצלם גם עתה העבודה בבחינת פנים.

(75) ראה יג, ה.

(76) ד"ה בסוכות תשבו תש"ו פכ"ז (סה"מ תש"ו ע' 30).

(77) בשלח יז, יד-טז.

(78) ירמי' ב, ב.

(79) תצא כה, יח.

(80) לקו"ת להאריז"ל פ' וישב ור"פ שמות. ובכ"מ.

(81) ויקרא ה, ח.

(82) סנהדרין כ, ב.

(83) תצא שם, יט.

(84) מו"נ ח"ג פל"ד.

(85) ראה ג"כ תניא ספ"מ.

(86) ראה עירובין כב, א.

(87) ראה תניא פ"י.

לפני מתן תורה, כמ"ש⁷⁸ לכתך אחרי במדבריה, אמנם כדי שיהי' קיום להעבודה (שבבחינת אהור) ותפעול פעולתה צריך נתינת כח לזה ע"י שיתבונן שמצד פנימיות נפשו ופנימיות לבבו הוא (תמיד) בבחינת פנים, כפס"ד הרמב"ם הידוע בהלכות גירושין ספ"ב, דכאו"א מישראל באיזה מעמד ומצב שיהי' רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו כו', וכמו"כ יתבונן בזה שאפילו בשעת החטא היתה באמנה אתו ית"ש⁸⁸, כיון ש(פנימיות נפשו) הוא חלק אלוקה ממעל ממש⁸⁹. וע"י התבוננות זו, אע"פ שמצד מצבו הוא בבחינת אתכפיא ולא הגיע עדיין לבחינת אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקו⁹⁰ [שאז מתבטל כל ענין הצמצום ולעו"ז], הנה מ"מ יש לו (מההתבוננות שבפנימיות נפשו ולכו, הוא בבחינת פנים) נתינת כח והארה והשפעה עד להשפעה גלוי' גם בנוגע לחיצוניות נפשו (אהור דנפשו), בעבודתו שבבחינת אחרי הוי' אלקיכם תלכו, העבודה שבבחינת אהור. ועד שזה פועל גם על לכושיו דמחדו"מ, שביחד עם זה שהענינים נעשים בפועל, דהמעשה הוא העיקר⁹¹, הנה ע"י שמאיר הארה מפנימיות נפשו (שע"י ההתבוננות) יש לו בזה (נוסף על המעשה בפועל) גם חיות ונעיונות ועד שיש לו גם תענוג. וכמו שנת"ל (מהרמב"ם הנ"ל) דאף שכופין אותו כו' אמנם כשאומר רוצה אני הנה זהו רצונו האמיתי, שהרי תורת אמת אומר ע"ז שזהו לרצונו⁹², שזהו מצד הארת פנימיות נפשו שבאה בגילוי ופועלת גם על חיצוניות נפשו⁹³, ובחינת פנים מאיר גם בהעבודה שמצד עצמה היא בבחינת אהור.

(ח) **והנה** כמו שהוא בתחלת ההשתלשלות (בענין הצמצום) ובעבודה, כן הוא גם בנשמות. וכמו שמבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי בשער התשובה⁹⁴ [בקיזור] במאחז"ל⁹⁵ שהשבטים אמרו ליעקב כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. ידידע הדיוק בזה⁹⁶, דמהו"ע ההקדמה שהקדימו כשם שאין בלבך, דלכאורה הול"ל רק אין בלבנו אלא אחד, וכן מהו ההו"א שבאו השבטים לשלול. אך הענין

(יח) ראה הערה טז.

(יט) דגם עתה (בזמן הגלות) נמשך אצל כאו"א מישראל הארה ומעין מהעבודה שבבחינת פנים. דהרי כאו"א מישראל אומר בכל יום ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך⁹³ (שהו"ע העבודה בבחינת פנים. ראה בתו"א⁹⁷), גם כשעבודתו היא במצב דאחרי הוי' גו'.

(88) תניא ספכ"ד.

(89) שם רפ"ב.

(90) ראה זח"א ד, א. הובא בתניא ספ"י.

(91) אבות פ"א מ"ז.

(92) ויקרא א, ג. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ד הט"ז.

(93) ואתחנן ו, ה.

(94) פכ"ה-כ"ו.

(95) פסחים נו, א.

(96) אוה"ת שבהערה 101.

הוא, דההקדמה דכשם שאין בלבך אלא אחד הוא הסבר ונתנית טעם למה שאמרו אין בלבנו אלא אחד. דאע"פ שהשבטים הם בבחינת מרכבתא תתאה דעולם הבריאה, התחלת עולמות ביי"ע, עלמא דפרודא, דכללות ענין עולמות האלו הוא בבחינת פירוד כמ"ש ומשם יפרד, אחרי ה"א (כנ"ל) הנה אעפ"כ אין בלבנו אלא אחד. והיינו, דאף ש(גם בשלימות העבודה דעולם הבריאה הנה) העבודה בגלוי היא בבחינת ועד שהוא רק חילופי אתון דאחד⁹⁸, והיינו שהעבודה היא בבחינת אחרי הוי' אלקיכם גו', מ"מ בלבנו דהיינו בפנימיות הלב הוא בבחינת אחד. והנתנית כח ע"ז שגם (בהשבטים) בהיותם בבי"ע, עלמא דפרודא, יהי בפנימיות הלב בבחינת אחד, היא מצד שאין בלבך אלא אחד (כנ"ל שזהו הסברה ונתנית טעם ע"ז שאין בלבנו אלא אחד). שבחי' של יעקב (בלבך) שמקומו הוא בעולם האצילות, ולא עוד אלא שהוא בחיר שבאבות⁹⁹, שהאבות הן הן המרכבה¹⁰⁰, ולכן עבודתו וכו' היא בבחינת אחד, הנה זה ממשיך¹⁰¹ גם בלבנו (דהשבטים, בבי"ע) אלא אחד (הביטול וכו' דאחד). אמנם אעפ"כ אומרים על המשכה זו כשם כו' כך כו', היינו דאי"ז אותו הענין ממש. וכמו שמבאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ בהדרושים¹⁰¹ דמה שאמרו כשם שאין בלבך כו' כך כו' הוא ממש ענין המאמר¹⁰² כגוונא דאינון מתייחדין לעילא אוף הכי איהי אתיחדת לתתא בכורסייא למיהוי אחד באחד¹⁰³ כו', שע"י שאינון מתייחדין לעילא באחד נמשך כמו"כ לתתא בכורסייא למיהוי אחד באחד [עד שנמשך כן גם בהי"ב שבטים, כמבואר שם בארוכה שזהו הי"ב גבולי אלכסון הנעשים מהתכללות הו' קצוות (דהו' מדות) זכ"ז], אבל מ"מ זהו כגוונא בלבד, ואינו אותו הענין ממש כמו שהוא באצילות. וכמו"כ הוא במה שאמרו השבטים (כנ"ל שכן נמשך בהי"ב שבטים) כשם שאין כו' כך כו' דמבחינת יחו"ע שבלבך, שבאצילות, נמשך לנו (בבי"ע) להיות בבחינת יחו"ת ג"כ להיות בבחינת ביטול היש לאין אבל לא כמו יחו"ע ממש רק כשם כו' כך כו'. וזהו מה שגם בנשמות דבי"ע (נשמות השבטים) נמשך הארה מנשמות דאצילות (נשמת יעקב). ע"ד שהוא בכללות ההשתלשלות ובעבודה.

כ) וזהו מ"ש⁹⁷ ששם עלו שבטים שבטי י"ה, די"ה קאי על אצילות, והיות דהשבטים הם נשמות דבי"ע לכן צ"ל עלו, עלי', בכדי שיהיו שבטי י"ה.

כא) להיות שבחינת יעקב, הוא בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה, לכן נמשך ע"י מהביטול דאצילות גם בבריאה.

97) תהלים קכב, ד. תו"א הוספות בתחלתן.

98) זח"ב קלד, א. תניא שעהייה"א פ"ז.

99) ב"ר פע"ו, א.

100) שם פמ"ז, ו.

101) אוה"ת תצוה ע' א'תרסד.

102) זח"ב קלה, א.

103) כן הוא במאמר הנ"ל וכנראה הוא קיצור לשון הזהר.

(ט) **והנה** מזה שבנשמות נמשך מבחינת פנים גם בבחינת אחור (כנ"ל בארוכה) מוכן דגם בתורה [דאסתכל באורייתא וברא עלמא¹⁰⁴] בחינת פנים תורה מאירה בבחינת אחור שבה. ויובן זה ע"פ מה שמבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש בהמשך וככה תרל"ז [דהשנה היא שנת המאה לאמירתו]¹⁰⁵ דבתורה ישנם ד' בחינות. דהנה כתיב¹⁰⁶ תורה צוה לנו משה מורשה גו' שהתורה ניתנה לנו בירושה, שלשון מורשה הוא ג"כ לשון ירושה¹⁰⁶, ולכאורה הלא ארו"ל¹⁰⁷ התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, וה"ז היפך הדרש מורשה לשון ירושה, ופעם מצינו בדברי רז"ל¹⁰⁸ שהתורה ניתנה לנו במתנה ופעם מצינו שהתורה נקראת בשם כלה כדרשת חז"ל¹⁰⁹ [עה"כ דתורה צוה לנו וגו'] א"ת מורשה אלא מאורסה שהתורה היא כלה מאורסה לאיש הם נש"י כו'. והנה כל הד' בחינות אלו ה"ה ענינים ונושאים שונים זמ"ז שהרי ענין הירושה הוא דבר שבא בהכרח שהרי המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל¹¹⁰ שמצות ירושה היא ע"פ ההכרח כו'. וענין מתנה הוא מדעת הנותן דאם הנותן רוצה ליתן המתנה ה"ז טוב ובא"ל ה"ה אינו של המקבל כלל, וענין התקן עצמך ה"ז ע"י עבודה דוקא שכאשר יעבוד בטוב, אזי טיב עבודתו אשר עבד בה יגיע לו וכשאינו העבודה כ"כ לא יש אצלו, שז"ע מה שמזרו לומר התקן עצמך ללמוד לפי שאינה ירושה הבאה בהכרח, וגם אינו מתנה שנותנים גם אם לא עבד כ"כ, כ"א התקן עצמך ליגע את עצמך בלימוד התורה שע"י יצליח לו כו'. וענין מה שהתורה נקראת כלה זהו ג"כ ענין אחר כו'. והענין הוא¹¹¹ דהנה קיום התורה א"א כ"א ע"י יגיעה עצומה כו' וכמארו"ל¹¹² יגיעת ומצאת תאמין, לא יגיעת ומצאת אל תאמין כי בלתי היגיעה א"א למצוא דברי תורה, וכענין אמרם התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך שתאמר שתבוא גם בלתי יגיעה כלל כו' ולפי"ע העבודה אשר יעבוד בלימוד התורה לפי"ע זה יגדל בהבנת התורה והמשכת אלקות שנמשך ע"י לימודו ויגיעתו בתורה כו' וע"ז הוא שארו"ל¹¹³ כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו שממשך המשכת אלקות בתורה, ובבחינת המשכה זו נקראים נשמות ישראל בשם חתן והתורה נקראת כלה כו' ומה שהקב"ה קורא ושונה זהו כנגדו דוקא, היינו ע"י

(כ) ברוב הדרושים מובא שיש בתורה ג' מדריגות, אבל בהמשך זה (דתרל"ז) מחלק ומבאר ד' בחינות.

104 שם קסא, ב.

105 פס"ו ואילך.

106 ראה סנהדרין נט, א. שם צא, ב.

107 אבות פ"ב מ"ב.

108 נדרים נה, א.

109 ברכות נו, א. וש"נ.

110 כתובות פג, א. וש"נ.

111 המשך וככה תרל"ז פס"ז.

112 מגילה ו, ב.

113 ראה יל"ש איכה רמז תתרלד. תדבאר רפי"ח.

שהאדם קורא ושונה. וענין ירושה ומתנה הוא¹¹⁴ דהנה כל ענין מעשה המצוות [דגדול לימוד שמביא לידי מעשה¹¹⁵] שנתלכשו בדברים גשמיים הוא בכדי לברר ניצוצות דתוהו שנפלו בשבה"כ [שהם אורות מרובים, בכמות ובאיכות], וע"י בחינת בירור זה ע"ז יורשים כח"ב דתהו, ומפני כי זהו לא לפי ערך הבירור כו' [וכידוע דהבירור דעתה הוא רק בז"ת דתהו וע"ז יורשים בדרך ממילא גם כח"ב דתהו, כמבואר בהמשך ד"ה אל תצר את מואב לאדמו"ר האמצעי¹¹⁶] לכן נקרא ירושה. וכאשר זוכה לבוא לידי ירושה זו אז נותנים במתנה היינו שנמשך מאוא"ס בחינה שלמעלה מתהו שזה בחינת מתנה היינו מה שא"א כלל להגיע כ"א בדרך מתנה לבד. והיינו שזהו למעלה מירושה שהגם שגם ירושה אינו מה שמרויח ע"י יגיעתו עכ"ז יש לו שייכות שהרי מפני מה הבן יורש את אביו מפני כי בא ממנו כו'. הרי שענין הירושה בא למי שיש לו קישור וחיבור ושייכות עמו כו'. ועד"ז יובן בנמשל שלפי שמברר ניצוצים דתהו [נעשה בחינת אח לטובה לעשן] ולכן נותנים לו בדרך ירושה בחי' אורות כח"ב דתהו כו'. ואמנם ענין המתנה הוא מה שלא בא ע"י פעולתו כלל כו'. ובנמשל הוא כו' מה שאין אתעדל"ת מגיע לשם א"כ ההמשכה משם זהו מתנה. וזהו משארז"ל¹¹⁷ ג' שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה, ולכאורה צלה"ב הלא ארז"ל כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו, וע"כ לא ימצא בעולם שעה א' פנוי' שלא ילמדו באותו זמן כלל, שיש מי שאין לו פנאי ביום ולומד כלילה, ועיקר הלימוד הוא ביום כמאמר¹¹⁸ אנן פועלי דימא אנן, ומ"מ אמרו ג"כ¹¹⁸ לא אברי לילה אלא לגירסא, ונמצא כי כל היום וכל הלילה לא ימצא שעה א' פנוי' שלא ימצא א' מישראל שלא ילמד בעת ההיא, וא"כ הקב"ה קורא ושונה כנגדו, ומה"ע מה שג' שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה כו'. גם לשון יושב ועוסק בתורה מהו כו'. אך הענין הוא כנ"ל דמ"ש כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו, היינו שנמשך לפי"ע יגיעתו ועבודתו, שזהו דיוק הלשון כנגדו, והיינו שהוא בחינה שבמדה"ג. משא"כ מ"ש ג' שעות ראשונות קאי על ההמשכה [שלמעלה ממדה"ג לגמרי] שנמשך בבחינת מתנה מלמעלה גם שלא ע"י אתעדל"ת כו' ולכן נאמר ע"ז יושב, בדוגמת השפלת היושב [שבעת ישיבתו נשפל ראשו למטה], ועוסק בתורה. וג' ראשונות קאי על בחינה שלמעלה ממדה"ג בדוגמא להג"ר שמובא בספרי קבלה בכ"מ. ומ"מ גם בחינה זו שלמעלה מאתעדל"ת כלל נמשכת ע"י שתחילה ישנה היגיעה והירושה שנת"ל [וזהו"ע תלמודו בידו¹¹⁹], שע"ז נותנים לו במתנה גם בחינה זו. ובכללות, הנה זהו כללות החילוק שבין גליא דתורה לפנימיות התורה. דגליא דתורה היא בחינת התורה שבאה במדידה והגבלה, וכדאיתא בגמרא מנחות¹²⁰ שאפשר להיות

(114) וככה שם פס"ח.

(115) קידושין מ, ב.

(116) מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' י ואילך.

(117) ע"ז ג, ב.

(118) עירובין סה, א.

(119) פסחים נ, א.

(120) צט, ב.

מציאות שילמד אדם כל התורה כולה, הרי דישנה בחינה בתורה הבאה בהגבלה. ואעפ"כ נאמר¹²¹ ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ועוד יותר, ואהי' אצלו גו' שעשועים גו' לפניו¹²² שזה קאי על בחינת פנימיות התורה. וזהו"ע בחינת פנים ואחור דתורה, היינו בחינת פנימיות וגליא דתורה, ובחינת פנים דתורה מאירה גם בבחינת אחור. ומב' בחינות אלו דפנים ואחור שבתורה נמשך אח"כ למטה בנשמות ב' הבחינות פנים ואחור וכן מה שבחינת פנים דנשמות מאירה בבחינת אחור.

(י) וזהו גם כן הביאור במ"ש¹²³ זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי, ואמרו רז"ל¹²⁴ שנענש דוד על זה. וכמבואר בלקו"ת¹²⁵ ובתורה אור¹²⁶ ובכ"מ¹²⁷ הטעם, שמה שנענש על שקרא את התורה זמירות הוא משום שאע"פ שתורה היא בבחינת זמירות, אמנם ישנה בחינת התורה שלמעלה מזה, שיר, ועד שבאי"ע למעלה יותר, שהיא בחינת שעשועים לפניו, בחינת שירו של הקב"ה ונעלמה מעיני כל חי¹²⁸ שזהו בחינת פנימיות התורה. ובחינה זו שבתורה, שהיא בבחינת שעשועים לפניו, ה"ה למעלה מכל מדוה"ג, באי"ע למעלה מבחינת זמירות דתורה, אבל אעפ"כ היא נמשכת גם למטה, ולכן נאמר לדוד שזמירות קרית להו (ששיבח את התורה להיותה זמירות) בתמי", כיון דבתורה ישנה בחינה שבאי"ע למעלה יותר מבחינת זמירות, בחינת שעשועים לפניו, בחינת שיר וטעמים שבתורה. ובזה יובן מה שנענש בשכחה דוקא, והשכחה היתה בענין נשיאת הארון בכתף, שעונש זה הי' מדה כנגד מדה¹²⁹. והענין הוא, דענין הארון הוא שבו היו הלוחות וכמ"ש¹³⁰ אין בארון רק שני הלוחות. וענין הלוחות הי' שלא הי' בהם ההתחלקות דפנים ואחור, כדאיתא בירושלמי¹³¹ עה"כ¹³² כתובים משני עבריהם מזה ומזה גו', שמכל צד היו יכולים לקרותם, מד' עבריהם כו', והיינו ש(הי' כולו פנים ו)לא הי' בו התחלקות דפנים ואחור. וזהו גם ענין מצות נשיאת הארון בכתף, שענינה לחבר את הכתף, והיינו בחינת אחור, להארון, בכדי לבטלה עי"ז אל הארון (שבו היו הלוחות), בדוגמא לכמו שהוא בהלוחות שבארון עצמו, דאע"פ דמגילה כתובה פנים ואחור¹³³ מ"מ ע"י הלוחות שבארון בחינת פנים ואחור (שבהמגילה) מתאחדים עד שנעשים אחד (בחינת פנים), ועד"ז הו"ע חיבור הכתף אל הארון (שבו הלוחות). ומהתאחדות בחינת פנים ואחור שע"י הלוחות, צריך להמשיך כן גם בלימוד התורה, שבחינת

(121) איוב יא, ט.

(122) משלי ח, ל.

(123) תהלים קיט, נד.

(124) במדבר פ"ד, כ. סוטה לה, א.

(125) במדבר יח, ג.

(126) מקץ לא, סע"ג ואילך.

(127) וככה שם. ועוד.

(128) איוב כח, כא.

(129) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.

(130) דברי הימים-ב ה, י.

(131) שקלים פ"ו ה"א.

(132) תשא לב, טו.

(133) ראה עירובין כא, א.

אחור דתורה (גליא דתורה) מתאחדת עם בחינת הפנים שבה (פנימיות התורה). וזהו מה שדוד נענש בשכחה דוקא, כי אין שכחה לפני כסא כבודך, מצד בחינת הפנימיות אין שייך השכחה. דכשהאדם שקוע (ליגט) בפנימיות נפשו באיזה ענין אז אין שייך שישכח ע"ז, כ"א דוקא כשמסירתו אל הענין הוא בבחינת אחור, בבחינת אחור דשימת לבבו. ולכן נענש בשכחה, מדה כנגד מדה. להיות שכתורה שיבח בחינת האחור, בחינת זמירות שבה בלבד. ולכן הי' עונש השכחה במצות נשיאת הארון בכתף, להיות שענינה שע"י (הלוחות שב) תורה הנה בחינת פנים ואחור (שבתורה) מתאחדים באופן שהם כולו פנים, כנ"ל דכתובים גו' מזה ומזה גו'.

יא) **והנה** לימוד התורה צ"ל בהקדמת (בלשון הגמרא¹³⁴) ברכו בתורה תחילה, היינו עבודת האדם לפני התורה. שזהו מה שאבא בנימין הי' מתפלל על תפלתו שתהא סמוכה למסתו¹³⁵, שהטעם לזה הוא, כמו שמבאר כ"ק אדמו"ר הזקן¹³⁶, בכדי שלימוד התורה שלו יהי' לאחר התפלה, דהתפלה שלפני לימוד התורה היא בדוגמא להענין דברכו בתורה תחילה, ברכו (מלשון המשכה) בתורה כו'. ומזה מובן, דכמו שבתורה, הנה בחינת פנים מאירה גם בבחינת אחור (כנ"ל בארוכה) הנה עד"ז צ"ל בהעבודה (דתפלה) שלפנ"ז, בהעבודה דיחור"ע ויחור"ת.

יב) **והענין** הוא, כמבואר בקונטרס עה"ח¹³⁷ בארוכה, דהעבודה שמצד יחור"ת היא בבחינת אחרי הוי' אלקיכם תלכו, והעבודה שמצד יחור"ע היא בבחינת ביטול במציאות (היינו דבחי' יחור"ע ויחור"ת הם בחי' פנים ואחור בעבודה). והנה¹³⁸ התורה על הרוב תדבר, ובפרט בזמן הגלות, הנה עיקר העבודה היא בבחינת יחור"ת (אחרי הוי' אלקיכם תלכו), אבל גם אז צריך להיות זכירה דהעבודה שבבחינת יחור"ע [זכירה בדוגמת הזכירה דעמלק. דעמלק הוא אותיות מלק, מלשון ומלק את ראשו ממול ערפו⁸¹], והיינו דמקום יניקתו הוא בבחינת אחור וענינו לפעול השכחה (כנ"ל דענין השכחה הוא מצד בחינת האחור). ולכן מזהיר הכתוב בנוגע אליו במיוחד זכור ואל תשכח¹³⁹]. שמזמן לזמן עכ"פ צ"ל עבודתו בבחינת יחור"ע, בכדי שיהי' קיום לעבודתו בבחינת יחור"ת צ"ל נתינת כח והארה ע"ז מהעבודה שבבחינת יחור"ע. ובחינת יחור"ע מאירה בבחינת יחור"ת. ובחינת יחור"ע (הנותנת כח לקיום העבודה שבבחינת יחור"ת) קשורה עם לימוד פנימיות התורה, כמבואר שם¹⁴⁰ דענין פנימיות התורה הוא כמ"ש¹⁴¹ דע את אלקי אביך, והיינו לידע גדולתו וכו' ועי"ז נעשה (כסיום הכתוב) ועבדהו בלבב שלם, שהעבודה היא

134 נדרים פא, א. ב"מ פה, ב.

135 ברכות ה, ב.

136 לקו"ת ברכה צו, ב. וראה שם ואתחנן ד, א.

137 פ"ו.

138 שם פ"ז ואילך.

139 תצא כה, יד"ט. וראה תו"א פה, א ואילך.

140 בקונטרס עה"ח פי"ג.

141 דברי הימים-א כה, ט.

בשלימות (שזהו כנ"ל דבחינת פנים דתורה (פנימיות התורה) קשורה עם בחינת פנים שבעבודה, העבודה שבבחינת יחו"ע).

ג) ובכללות, זהו (שבחינת פנים יומשך גם בבחינת אחר) שתכלית הכוונה הוא שיהי' עיקר שכינה בתחתונים. וכמבואר בפע"ח¹⁴² דכל מעשינו ועבודתנו בזמן הגלות מגיעים רק בבחינת חיצוניות ע"ק, ולע"ל יהי' גילוי בחינת פנימיות ע"ק. אמנם אעפ"כ הנה מעשינו ועבודתנו במשך זמן הגלות ממשיכים השכר דימות המשיח ושל אח"ז¹⁴³, שכללות ענינו הוא כמ"ש¹⁴⁴ ולא יכנף עוד מוריך, ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו גו'¹⁴⁵ עד שיהי' בבחינת פנים בפנים, שבחינת פנימיות ע"ק יהי' בגלוי. ומה שפועלים עתה כן הוא ע"י שבזמן הגלות ישנו הנתנית כח דבחינת פנימיות התורה (שמצד בחינת פנימיות ע"ק), דטועמי' חיים זכור¹⁴⁶ ב"י. ופנימיות התורה מביאה להעבודה בבחינת ביטול במציאות, שזה מביא לעבודה שכללות ענינה הוא יחו"ע, שעבודה זו קשורה עם פנימיות הנשמה, וכמבואר בכ"מ, וזהו הכנה קרובה שיומשך בדומה לזה (לעבודה זו), במדתו של הקב"ה שהיא מדה כנגד מדה¹²⁹, והיינו שע"י יפוצו מעינותיך חוצה דוקא (בחינת פנימיות התורה שמצד בחינת פנימיות ע"ק כו' המביאה לעבודה שמצד פנימיות הנשמה וכו') קאתי מר דא מלכא משיחאידי (גילוי בחינת פנימיות ע"ק, עיקר שכינה, בתחתונים).

ד) וזהו (המשכת בחינת פנים באחר, ע"ד היו"ד בהדלי"ת) ג"כ כללות נקודת המאמר דבעל ההילולא, שהתחלתו הוא בבאתי לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה דעיקר שכינה בתחתונים היתה, ומובן דמ"ש (במדרש) עיקר שכינה, הכוונה היא פנימיות השכינה¹⁵⁰, ששייכת להפנימיות דלמעלה עד לבחינת

כג) והיינו גילוי תורת הבעש"ט, והנשיאים שלאחריו עד בעל ההילולא.

כד) שזהו מדה כנגד מדה, כידוע¹⁴⁷ דענינו של משיח הוא יחידה, וכן פנימיות התורה היא ג"כ בחינת היחידה שבתורה. ועד"ז גם העבודה אז תהי' מצד בחינת יחידה שבנפש [שאז הפדי' היא באופן של שלום, וכמ"ש¹⁴⁸ פדה בשלום נפשי וגו', שכתוב זה הוא מהשיעור תהלים דיו"ד שבט, וכמו שנת"ל בהמאמרים הקודמים¹⁴⁹ בארוכה].

142) ש' הק"ש פט"ו.

143) תניא פל"ז.

144) ישעי' ל, כ.

145) שם מ, ה.

146) ראה לקו"ש חט"ו ע' 282. וש"נ.

147) ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ה הע' 36. ס"ו הע' 43.

148) תהלים נה, יט.

149) ד"ה פדה בשלום דיו"ד כסלו (סה"מ תשל"ז ע' 78 ואילך) וכ' כסלו (שם ע' 101 ואילך), ד"ה

קטנתי די"ט כסלו (שם ס"ע 89 ואילך).

150) ראה ג"כ ד"ה באתי לגני תיש"א פ"א (לעיל ע' רסג ואילך).

פנימיות ע"ק. ובחינה זו צ"ל בתחתונים דוקא, וזה נעשה ע"י עבודת האדם, עד שע"י העבודה פועלים כמו שממשיך בסיום המאמר¹⁵¹ כה שמעמידים צבאות ה', ופותרים האוצרות הכמוסים, וכל הון יקר שבהאוצרות אשר אספו אבותיו והמלך בעצמו מחלקים אותם לאנשי הצבא ע"י פקידי החיל וראשי הצבא, שזה קאי, בכללות, על ראשיכם לשבטיכם, ראשי ונשיאי ישראל בכל דור ודור, דאתפשטותי דמשה בכל דרא ודרא¹⁵² עד לנשיא דורינו בעל ההילולא, והקיצו ורגנו שוכני עפר¹⁵³ והוא בתוכם ויוליכנו קוממיות לארצנו בקרוב ממש, לקבל פני משיח צדקנו שילמד תורה את כל העם כולו¹⁵⁴, פנימיות התורה, ובעגלא דידין.

כה) ויהי רצון שכן תהי' לנו.

---

(151) פ"י.

(152) זח"ג רעג, א. תקו"ז תס"ט קיב, א. קיד, א. תניא פמ"ב.

(153) ישעי' כו, יט.

(154) לקו"ת צו יז, א. שער האמונה פנ"ו.